

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ
АДМІНІСТРАЦІЇ**

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЗАПОРІЗЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ» ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Науково-методичною радою
КЗ «Запорізький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти» ЗОР

Протокол № 2
від «23» лютого 2023 р.

Голова НМР
_____ Олена ВАРЕЦЬКА

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА СЕМІНАРУ:

**«Практична складова на уроках біології: особливості
виконання»**

Категорія учасників: Відповідальні за організацію методичної роботи в ТГ, вчителі біології закладів загальної середньої освіти Запорізької області.

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Наталя ГУСЄВА, методист обласного науково-методичного центру
Руслан ШАЛАМОВ, креативний директор ТО «Соняшник», КБН, Заслужений вчитель України

ОБГОВОРЕНО ТА РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАТВЕРДЖЕННЯ
на засіданні обласного науково-методичного центру
протокол № 02 від 23.02.2023 р.

Завідувач відділу _____ Вікторія ІВАНОВА

ЗАПОРІЖЖЯ 2023

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність семінару. Реформування сучасної освіти сприяє подоланню ізольованого викладання навчальних предметів і створення принципово нових навчальних програм, де освітній процес доцільно орієнтується на розвивально-продуктивний інтегративний підхід.

У зв'язку з модернізацією шкільної біологічної освіти передбачається посилення її направленості на формування у учнів різноманітних умінь та навичок, узагальнених засобів пізнавальної, комунікативної, практичної і творчої діяльності на отримання учнями досвіду цієї діяльності. Інтеграція навчальних предметів сприяє розвитку світогляду учнів, ґрунтується на комплексному підході та визначає міжпредметну компетентність, тобто здатність учня застосувати щодо міжпредметного кола проблем знання, уміння, навички, способи діяльності та ставлення, які належать до певного кола навчальних предметів і предметних галузей. Інтегроване навчання – це, безумовно, виклик для педагогів, адже тоді вони самі мають мислити інтегровано, бути не лише вчителями, але й дослідниками, науковими керівниками, тьюторами, модераторами освітнього процесу, менеджерами чи навіть фасилітаторами, вчитися викладати предмет по-новому, шукати цікаві форми подання матеріалу, дослухатися до потреб учнів. Вони заохочують учнів шукати зв'язок між дисциплінами, опиратися на вже набуті знання і навички з різних сфер. Це, у свою чергу, навчає їх критично мислити, краще розуміти, засвоювати та застосовувати загальні поняття, толерантно ставитися до різних цінностей і поглядів, бути здатними приймати рішення, оцінювати інформацію та виконувати нові завдання. Це може бути цікаво не лише дітям, а й педагогам. Моделюючи співпрацю, поєднуючи різні дисципліни, вчителі не лише створюють новий навчальний сенс, шукають нові, нестандартні форми подання матеріалу, але й покращують власну взаємодію та професійну атмосферу навчального закладу. Втілення такого підходу в навчальній практиці створює сприятливі умови для формування цілісного образу світу, прояву творчості дитини та вчителя. Саме інтегроване навчання дає свободу вибору теми, змісту, засобів, які використовуються в організації навчання школярів. Також інтегровані уроки посилюють мотивацію до навчання, формують в учнів дослідницький інтерес, цілісну картину світу, розвивають мовлення, вміння порівнювати, узагальнювати та робити висновки, а отже, сприяють формуванню всебічно розвиненої, гармонійної та інтелектуальної особистості.

Запропонований семінар визначає *практичну* спрямованість, яка реалізується під час виконання практичних та лабораторних робіт, аналітичних завдань та досліджень, спрямованих на розвиток умінь і навичок роботи з біологічними об'єктами, розв'язання біологічних, екологічних задач, здійснення порівняльного аналізу, проведення міні-досліджень.

Семінар передбачає організацію науково-методичного супроводу учителів біології, керівників МО вчителів біології закладів загальної середньої освіти. Дібрані до неї методи, форми, технології організації роботи ґрунтуються на наукових та практичних підходах до організації роботи і забезпечують високий рівень знань із запропонованої проблеми та є підґрунтям для формування професійної компетентності педагога.

Мета семінару: ознайомити учасників з ефективністю впровадження підходів і напрямів діяльності при викладанні біології, вдалим використанням навчально-методичного комплексу, який набуває все більшого значення у професійній діяльності вчителів біології закладів загальної середньої освіти, забезпечуючи нові, динамічні і актуальні можливості; розглянути принципи та особливості проведення практичних та лабораторних робіт; ознайомити із специфікою створення і адаптування інструкцій до практичних та лабораторних робіт, які допоможуть реалізувати творчий потенціал кожного учня, розкрити його здібності та скерувати їх у потрібне русло.

Категорія слухачів: Відповідальні за організацію методичної роботи в ТГ, вчителі біології закладів загальної середньої освіти Запорізької області.

Основні завдання семінару:

- підвищення професійної компетентності педагогів ЗЗСО;
- мотивування до професійного розвитку педагогів ЗЗСО;
- стимулювання творчого потенціалу педагогів ЗЗСО.

Нормативна база проведення семінару:

Закон України «Про освіту», Указ Президента України "Про заходи щодо розвитку системи виявлення та підтримки обдарованих і талановитих дітей та молоді" від 30.09.2010 № 927/2010, Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набуватимуться під час семінару:

загальні: компетентність у галузі професіонального розвитку; знання і розуміння сучасних тенденцій розвитку освітнього процесу; здатність до розвитку особистісного потенціалу та самореалізації; здатність використовувати на практиці нові підходи до

розвитку навичок та умінь учнів; здатність до продуктивної професійної діяльності на основі розвиненої педагогічної рефлексії відповідно до провідних ціннісно-світоглядних орієнтацій;

фахові: знання і розуміння особливостей формування біологічних компетентностей ; знання і розуміння основних видів освітніх програм; вміння виявляти та долати бар'єри у процесі навчання; компетентність щодо створення індивідуальних освітніх програм; обізнаність із новітніми науково обґрунтованими відомостями з педагогіки, психології, методик, інноватики для створення освітньо-розвивального середовища, що сприяє цілісному індивідуально-особистісному становленню дітей.

Особливості організації проведення семінару.

Семінар-практикум проводиться упродовж 3 годин, має виражену практичну спрямованість, теоретичні матеріали подаються у вигляді стислої інтерактивної лекції з використанням наочності. Зміст та структуру навчання визначено на основі компетентнісного, інтегрованого, особистісно орієнтованого, комплексного та системного підходів.

Форма проведення: дистанційна.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Семінару «Практична складова на уроках біології: особливості виконання»

(3 години)

№ з/п	Зміст роботи	Кількість годин		
		Аудитор	Сам.роб	Разом
Тема 1.	Структура та особливості програм з біології.	1		1
Тема 2.	Зміст та сутність практичних робіт та лабораторних досліджень з біології.	1		1
Теми 3.	Розвиток практичних вмінь й навичок учнів на уроках біології.	1		1
РАЗОМ ГОДИН:		3		3
РАЗОМ КРЕДИТІВ:		0,1		

ЗМІСТ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

ТЕМА 1. Структура та особливості програм з біології (1 год)

Мета: систематизувати знання слухачів семінару щодо: оволодіння умінням працювати з пояснювальною запискою програм з біології; ефективного використання практичної складової програм, що дозволяє плідно здійснювати навчальну діяльність згідно встановленим вимогам до формування компетентностей; володіння знаннями, вміннями й досвідом, необхідними для виконання самостійної пізнавальної діяльності; здатність робити ефективно в широкому форматі контекстів з високим ступенем саморегулювання, саморефлексії, самооцінки, швидкою, гнучкою й адаптивною реакцією на динаміку обставин і середовища.

Формування професійної компетентності педагогічного працівника, що передбачає високий рівень володіння практичними знаннями щодо формування предметних компетентностей.

Зміст навчання. Розуміти та пояснювати основні біологічні поняття, закономірності розвитку природних процесів та явищ, взаємозв'язки між природними компонентами, усвідомлювати наслідки природокористування та зміни навколишнього середовища; розвивати ціннісне ставлення до природи.

Біологія покликана формувати в учнів систему поглядів на світ, біологічну компетентність і екологічну культуру. При вивченні біології та виконання практичних робіт та лабораторних досліджень необхідно направити учнів на засвоєння, оцінювати, порівнювати події та явища, формувати інтегровані уміння та розвивати інтелектуальні здібності. Одним із шляхів реалізації цих завдань є впровадження компетентнісного підходу до викладання біології, який забезпечує не тільки формування біологічних вмінь, навичок самостійної пізнавальної діяльності, а й досвіду їхнього застосування.

ТЕМА 2. Зміст та сутність практичних робіт та лабораторних досліджень з біології. (1 год)

Мета: розвивати вміння учасників семінару організовувати, планувати та проводити роботу щодо особливості проведення практичних робіт; вміння орієнтуватися у процесі створення індивідуальної освітньої траєкторії та індивідуальних навчальних планів, що підвищують ефективність освітнього процесу та успішність кожної окремої дитини.

Зміст навчання. Практичну частину програми становлять **лабораторні та практичні роботи**, які є важливою складовою уроку біології і, залежно від змісту матеріалу, що вивчається, рівня підготовки учнів, навчально-матеріальної бази, можуть виконуватися різними способами: демонстраційно, фронтально, групою або індивідуально. Формами організації освітнього процесу можуть бути особливості проведення практичних робіт та лабораторних досліджень. Вибір форм і методів проведення вчитель визначає самостійно, ураховуючи конкретні умови роботи,

забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у навчальних програмах курсів з біології. Одним із засобів формування, перевірки та оцінювання рівня сформованості предметної біологічної компетенції є застосування компетентнісно-орієнтованих завдань.

ТЕМА 3. Розвиток практичних вмінь й навичок учнів на уроках біології. (1 год.)

Мета: познайомити з різними видами навчально-пізнавальної діяльності учнів і особливостями формування їхніх практичних умінь і навичок; зробити планування й організацію проведення практичної складової програм; здійснити аналіз, контроль (перевірку й оцінювання) та корекцію навчальних досягнень учнів; практикувати діяльність із унаочнювальними засобами навчання.

Зміст навчання. Опанування дослідницьким методом, який залучає учнів до самостійних спостережень, на основі яких вони встановлюють зв'язки предметів і явищ дійсності, пізнають закономірності, роблять висновки. Унесення елемента дослідження в навчальне заняття сприяє формуванню активності, самостійності, ініціативи та інші якості.

Розв'язання задачі посилення практичної спрямованості відбувається за рахунок цілеспрямованої, системної організації дослідницьких лабораторно – практичних робіт, проєктів, які забезпечують єдність теорії і практики у навчанні. Це сприяє розвитку та формуванню у учнів загально навчальних, інтелектуальних та спеціальних практичних умінь і навичок, що припускає придбання людиною сукупності операцій, які дозволяють успішно виконувати будь – яку роботу.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Електронний ресурс Міністерства освіти і науки України. <http://mon.gov.ua/>
2. Електронний ресурс Верховної Ради України, розділ "Законодавство України". <http://zakon5.rada.gov.ua/laws>
3. Закон України "Про освіту"// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380 <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
4. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#n8>
5. Навчальні програми для учнів 6-9 класів. URL: <http://surl.li/abjwi> .
6. Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.08.2013 № 1222 «Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти». URL: <http://surl.li/csinr>.

7. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 960-р «Про схвалення Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти)». URL: <http://surl.li/uxcv> .